

A Historical Study of Collective Identity Belief and Attitude toward Democracy in Iran (Case Study of 18 Year Old Individuals to Upper City of Bushehr)

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Abbas Kabgani¹

Gholamreza Jafarinia^{2*}

Reza Dashti³

Habib Pasalarzadeh⁴

How to cite this article

Abbas Kabgani, Gholamreza Jafarinia, Reza Dashti, Habib Pasalarzadeh, A Historical Study of Collective Identity Belief and Attitude toward Democracy in Iran (Case Study of 18 Year Old Individuals to Upper City of Bushehr), *Journal of Islamic Life Style Centeredon Health*, 2022:5(4): 919-925.

1. PhD student, Department of Sociology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran.

2. Associate Professor, Department of Sociology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran (Corresponding Author).

3. Assistant Professor, Department of History, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran

4. Assistant Professor, Department of Sociology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: jafarinia_reza@iaubushehr.ac.ir

Article History

Received: 2021/10/24

Accepted: 2021/12/30

ABSTRACT

Democracy and collective identity belief are major issues in contemporary sociology. In Iran, too, the debate on these issues began at the same time as the constitutional movement and has continued to this day. Due to the multi-ethnic nature of Iranian society and global developments, such issues have become increasingly important today. The existing research has been conducted in this direction to examine people's attitudes towards democracy and its relationship with their collective identity among people over 18 years of age in Bushehr. In the theoretical intermediate part, in addition to the macro perspective on the subject, an appropriate framework at the micro level based on some theories related to attitude, democracy and identity has been used to conduct research. The research was a survey using a questionnaire among 1000 people in Bushehr. The statistical population was all people over 18 years old in Bushehr. The results show that there is a significant relationship between age, gender, marriage, and economic status, place of residence and attitudes toward democracy. There is also a significant relationship between the components of collective identity belief and attitudes toward democracy.

Keywords: Collective Identity, Belief, Attitude, Democracy

بررسی تاریخی هویت جمعی اعتقادی و نگرش به

دموکراسی در ایران (مورد مطالعه افراد ۱۸ سال به بالا

شهر بوشهر)

عباس کبگانی^۱

دانشجوی دکتری، گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران.

غلامرضا جعفری نیا^{۲*}

دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران (نویسنده مسئول).

رضا دشتی^۳

استادیار، گروه تاریخ، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران

حبیب پاسالار زاده^۴

استادیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران.

چکیده

دموکراسی و هویت جمعی و اعتقادی از موضوع‌های اصلی مورد توجه در جامعه‌شناسی معاصرند. در ایران هم بحث درباره این موضوع‌ها همزمان با جنبش مشروطه آغاز شد و تا به امروز ادامه یافته است. با توجه به چند قومی بودن جامعه ایران و تحولات جهانی، امروزه این گونه مباحث از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار شده‌اند. پژوهش موجود در همین راستا و برای بررسی نگرش مردم به دموکراسی و رابطه آن با هویت جمعی آنان در میان افراد بالای ۱۸ سال شهر بوشهر صورت گرفته است. در بخش میانی نظری، علاوه بر چشم‌اندازی کلان به موضوع، چارچوبی مناسب در سطح خرد مبتنی بر برخی نظریه‌های مربوط به نگرش، دموکراسی و هویت برای انجام دادن تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است. تحقیق از نوع پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه در بین ۱۰۰۰ نفر از مردم شهر بوشهر انجام گرفته است. جامعه آماری کلیه افراد بالای ۱۸ سال شهر بوشهر بوده‌اند. نتایج پژوهش نشان داده است که بین سن، جنس، تاهل و وضعیت اقتصادی، مکان زندگی و نگرش به دموکراسی رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین مولفه‌های هویت جمعی و اعتقادی و نگرش به دموکراسی رابطه معناداری وجود دارد.

کلید واژه‌ها: هویت جمعی، اعتقادی، نگرش، دموکراسی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۰۹

* نویسنده مسئول: jafarinia_reza@iaubushehr.ac.ir

مقدمه

یکی از محورهای اساسی روند تحولات سیاسی اجتماعی ایران از مشروطه به بعد دموکراسی خواهی بوده است؛ کوششی که از پیش از انقلاب مشروطه تاکنون تعطیل نشده و از زمینه‌های بروز جنبش‌های اجتماعی دو قرن اخیر ایران محسوب می‌شود. از آنجاکه دموکراسی برآیند مشروعیت مردمی و مشارکت مردمی و نهادینه، مبتنی بر قانون و قانونمندی و کنترل‌شده و تحت نظارت مرجع قانونی و دربردارنده تنوع و تکثیر سیاسی است (۱). دموکراسی بیشک یکی از متداولترین مفاهیم عصری است که ما در آن زندگی می‌کنیم. اغلب حکومتها از ترتیبات دموکراسی به‌عنوان حاکمیتی شایسته، برای مشروعیت بخشیدن به خود استفاده می‌کنند. رسانه‌ها در نقد سیاست‌های حاکمان از دموکراسی به‌عنوان معیاری جهانی بهره می‌گیرند. نظریه‌پردازان و تحلیلگران علوم اجتماعی نیز سیر حرکت دموکراسی و تحولات و تغییرات آن را پیوسته دنبال می‌کنند؛ لذا ادبیات گسترده و رویکردهای متنوعی به دموکراسی وجود دارد. با وجود نظریات مختلف، تجربه تاریخی دموکراسی نشان می‌دهد، مجموعه عوامل برشمرده در نظریات مختلف را شاید بتوان شرایط لازم دموکراسی دانست؛ اما نمی‌توان آن‌ها را شرط کافی نیز دانست. همانگونه که کوهن بهدرستی می‌گوید در هر جامعه‌ای زمینه‌های لازم و کافی همچنین در تبیین عوامل اجتماعی مؤثر: برای تحقق دموکراسی متفاوت است. بر برقراری دموکراسی، با توجه به ویژگی و سیالیت مفاهیم اجتماعی، تقسیم عوامل اجتماعی به دسته‌های متفاوت، به معنی وجود مرزهای کاملاً مشخص و جدایی قطعی آنها از یکدیگر نیست. در واقع شرایط اجتماعی دارای مرزهای مشترک و وابسته به یکدیگرند. در هر جامعه‌ای بین عوامل فرهنگی، اقتصادی و سیاسی مؤثر بر دموکراسی رابطه دیالکتیکی وجود دارد. از این رو هرکدام از نظری پردازان به اقتضای رویکرد تحلیلی خود و ویژگی‌های زمانی و تاریخی جوامع مورد بررسی، برخی عوامل اجتماعی را با تأکید بیشتری مطالعه کرده‌اند. برخی از این تحلیل‌گران عوامل کلان مانند میزان توسعه اقتصادی و یا ساختار سیاسی جوامع را مورد توجه قرار داده‌اند و به دموکرات کردن دستگاه حکومت می‌اندیشند. در مقابل آنان رویکردهای خرد فرهنگی، بر همخوانی نگرشها و ارزشهای کنشگران جامعه و فرهنگ آنان با دموکراسی تأکید دارند. آنها معتقدند همیشه و در همهجا ساختار اقتصادی مناسب و یا ایجاد یک دولت دموکرات از بالا، بدون تحول فرهنگی جامعه، به برقراری دموکراسی نمی‌انجامد. رویکردهای فرهنگی، ظهور دموکراسی در یک جامعه را نه فقط با خواست نخبگان و تلاش سیاستمداران، بلکه با گرایش عموم مردم به آن ممکن می‌دانند. پایداری و دوام دموکراسی نیز، نه فقط به ترتیبات و نهادهای سیاسی بلکه به سایر روابط و نهادهای اجتماعی، وابسته است. در واقع بقاء نهادهای دموکراتیک در گرو تطبیق آن‌ها با نگرش‌های افراد یک جامعه است. نگاه صرف

در وهله ی اول خودم را با کدام یک از این هویت معرفی کنم و در برابر آن احساس تعهد و تکلیف کنم هویت جمعی غالب مرا نشان می دهد. این هویت های جمعی را می توان در سطحی ترتیبی از کوچک و خاص به بزرگ و عام؛ مانند از هم فامیلی یا هم طایفه یا هم محله، هم روستا، هم قوم، هم زبان، هم شهری، هم مذهب، هم وطن و هر نوع دیگر دسته بندی کرد. این افراد هویت جمعی را در فرایند اجتماعی شدن و زندگی در جامعه کسب می کنند و نوع آن و مختصات آن به ویژگی های جامعه و خود فرد و کم و کیف روابط متقابل میان فرد و جامعه بستگی دارد (۲). بررسی تضادها نشان می دهد هر یک دارای یک هویت جمعی بودند که با جزم اندیشی خاص هویت خود حاضر به همکاری با هویت جمعی دیگر نبودند و نخواستند در یک چارچوب مناسب هویتی با هم تعامل کنند. بحث هویت جمعی در دنیا مطرح است هویت از مفاهیم مهم در حوزه های روان شناسی، فلسفه، جامعه شناسی و علوم سیاسی است. در جامعه شناسی بویژه جامعه شناسی سیاسی بخش قابل توجه از نگاهها به مبحث هویت جمعی معطوف است از جنبش های مختلف در سطح دنیا تا انقلاب های گسترده نظیر شوری همواره بحث قومیت ها و هویت جمعی در کانون مباحث بوده است. ایران از جمله کشورهایی است که اقوام مختلفی در آن زندگی می کنند و از دیر باز قومی و قبیله ای بوده است و بیشتر حکمرانی آن را افرادی از یک ایل به عهده داشتند پس در این صورت توجه به هویت جمعی برای استقرار به دموکراسی بیشتر احساس می شود. نگرش را میتوان ارزیابی مختصر هرچیز بر اساس اطلاعات رفتاری، شناختی یا عاطفی نامید. احساسات و هیجانات همراه با نگرش به هر چیز را اطلاعات عاطفی، افکار و عقاید همراه با آن را اطلاعات شناختی، و رفتارهای قبل همراه با هر نگرش را اطلاعات رفتاری می نامند. گروهی از مطالعات نشان داده اند که نگرش افراد با پاسخهای شناختی و عاطفی آنها مطابقت دارد. گروهی نیز به این نتیجه رسیده اند که اگرچه پاسخهای عاطفی بیشتر با نگرش به سیاستهای اجتماعی و گروههای اجتماعی ارتباط دارند، عقاید و شناخت افراد به متغیرهای متعددی بستگی دارد. راجع به تفاوت ساختار نگرش افراد، عقاید مختلفی وجود دارد. بعضی معتقدند که این ساختار در افراد مختلف متفاوت است؛ یعنی نگرش گروهی از افراد مبنای شناختی و گروهی مبنای عاطفی دارد. از این رو سوال پژوهش حاضر آیا بین هویت جمعی و نگرش به دموکراسی بین شهروندان بوشهر رابطه وجود دارد؟

عبداللهی محمد و حسین بر محمد عثمان پژوهشی در مورد نگرش به دموکراسی و رابطه آن با هویت جمعی در میان اقوام ایرانی انجام داده اند. در بخش نظری علاوه بر چشم اندازی کلان به موضوع چهار چوبی مناسب در سطح خرد مبتنی بر برخی نظریه های مربوط به نگرش به دموکراسی و هویت برای انجام دادن تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است. تحقیق به روش پیمایشی بوده و با استفاده از پرسشنامه و در مورد ۱۱۲۰ نفر از اعضای شش قوم اذری بلوچ عرب فارس کرد و لر انجام گرفته. جامعه آماری تحقیق کلیه اعضای ۱۸ سال و بالاتر اقوام ساکن در شهرهای تبریز زاهدان اهواز اصفهان

سیاسی به دموکراسی آسیب هایی را برای جامعه ایرانی به همراه داشته است. اول آنکه دموکراتیزه کردن اگر از سیاست آغاز شود، الگوی متناسبی با آن جامعه نخواهد بود چراکه بومی نیست و در نتیجه احتمالاً با فرهنگ مردم و ارزشهای سنتی آنان هماهنگ نیست.

از آنجاییکه این دموکراسی از بالا به جامعه تحمیل میشود، مردم به اصول آن خو نمی گیرند، به آن شیوه زندگی نمی کنند و اعتقادی به آن ندارند. در نتیجه خواسته و ناخواسته با آن بیگانه اند و به استقرار و استمرار آن کمکی نمی کنند. دیگر آنکه پیگیری و برنامه ریزی روشنفکران تنها در سطح سیاسی و به روش هایی مانند جنبش و انقلاب سبب هزینه ها و شکست های پیاپی شده، بحران ها و شکاف های اجتماعی را به وجود می آورد. اگرچه الگوی دموکراتیزاسیون سیاسی زودتر نتیجه میدهد، اما به همان سرعت قابل بازگشت به اقتدارگرایی است. همانگونه که در غرب نیز در مراحل اولیه، برخی دموکراسی ها به راحتی به اقتدارگرایی تبدیل شدند. دموکراتیزه شدن فرهنگ شاید نسل های زیادی را درگیر کند؛ اما پایدارتر است. جامعه ایرانی نیاز به راهبردهایی دارد تا همبستگی خود را حفظ و شیوه و نوع متناسب دموکراسی خود را ترسیم کند. اکثر پژوهشهای انجام شده تاکنون به بررسی عوامل کلان مؤثر بر شکلگیری دموکراسی پرداخته اند. به نظر میرسد مطالعه دموکراسی نیازمند پژوهشهایی در سطح خرد است. به این جهت اولین گام برای تعیین راهبرد، شناخت درست نگرشهای متفاوت موجود در جامعه است. توصیف مناسب می تواند مقدمه ای راهگشا برای تبیین خوب باشد. ایران کشوری با اقوام و فرهنگ های محلی مختلف است. علی رغم وجود دولت ملی در ایران و هم چنین هم زیستی اقوام و فرهنگ های مختلف طی سالیان دراز در این کشور قدیمی ارائه ی هویت ملی به عنوان تنها هویتی که بتواند سایر هویت ها و تعلقات فرهنگی را کنار گذارد و خود را تحمیل کند چندان با واقعیت منطبق نیست. هویت ملی از یک سو از درون با هویت های محلی روبرو روست و از سوی دیگر به علت فرایند جهانی شدن با هویت جهانی. هویت با این مفهوم دارا طبقه بندی مختلفی است که مهم ترین آن ها فردی و جمعی است. هویت فردی که گاه به دو صورت شخصی و نقشی مطرح می شود به نوعی آگاهی اطلاق می شود که فرد در فرایند اجتماعی شدن و تعامل با دیگران درباره ی خود کسب می کند. این خود آگاهی به صورتی نسبتاً سازمان یافته به مثابه ی بخشی از نظام شخصیتی حائل و واسطه میان دنیای درونی و بیرونی فرد است و در هر حوزه یا میدان تعاملاتی، رابطه ی او را با خود و دیگران تنظیم و کنش هایش را هدایت می کند. این نوع هویت معرف استقلال شخصی و نقشی فرد است و معمولاً در پاسخ به این پرسش ها مطرح می شود که (من کیستم و چیستم)، و افراد دیگر کیستند و چیستند؟ (۱). هویت جمعی شناسه ی آن حوزه و قلمروی از حیات اجتماعی است که فرد با ضمیر مآخوذ را متعلق و متناسب بدان می داند و در برابر آن احساس تعهد و تکلیف می کند؛ مانند ما عبداللهی ها، ما لرها، ما ایلامی ها، ما ایرانیان، ما مسلمانان، ما شرقی ها، ما انسان ها و ... این که من

بوشهر است. این رقم برابر است با ۱۰۰۰ نفر. افراد پاسخگو با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و با استفاده از بلوک‌بندی مرکز آمار ایران و بر اساس شاخص‌های مدنظر در پژوهش، انتخاب شده‌اند. پرسشنامه نگرش نسبت به فرهنگ روائی پرسشنامه از طریق اعتبار صوری و در اختیار دادن پرسش نامه نزد ۳ استاد متخصص در این زمینه تایید گردید. سپس پرسش نامه به صورت آزمایشی در اختیار تعدادی از دانشجویان قرار گرفت و ابهامات موجود در سؤالات، شناسایی و پرسش نامه برای کاربرد نهایی آماده گردید و برای سنجش پایایی گویه‌های پرسشنامه ابتدا پرسشنامه تحقیق مورد پیش‌آزمون قرار گرفت و با استفاده از روش آلفای کرونباخ پایایی خرده‌مقیاس‌های عاطفی، رفتاری و شناختی به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۰ و ۰/۷۱ محاسبه شد (۶)

پرسشنامه هویت جمعی: روائی پرسشنامه از طریق اعتبار صوری و در اختیار دادن پرسش نامه نزد ۳ استاد متخصص در این زمینه تایید گردید. سپس پرسش نامه به صورت آزمایشی در اختیار تعدادی از دانشجویان قرار گرفت و ابهامات موجود در سؤالات، شناسایی و پرسش نامه برای کاربرد نهایی آماده گردید و برای سنجش پایایی گویه‌های پرسشنامه ابتدا پرسشنامه تحقیق مورد پیش‌آزمون قرار گرفت و با استفاده از روش آلفای کرونباخ پایایی گویه‌ها محاسبه شد که در جدول زیر آورده شده است. ضریب آلفای کرونباخ خرده‌مقیاس‌های شناخت و آگاهی، مکان، انسجام اجتماعی، اعتقادات، زبان و هویت جمعی کلی به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۹، ۰/۸۵، ۰/۷۸، ۰/۸۲ و ۰/۸۱ به دست آمد. (۷)

تحلیل‌های آماری مورد استفاده در پژوهش با توجه به سطح تحلیل متغیرها تعیین می‌شود. با توجه به سطح تحلیل متغیرهای پژوهش می‌توان روش‌های آماری مورد استفاده را به دو دسته تقسیم کرد. روش‌های تحلیل آماری توصیفی: شامل کاربرد جداول، درصد‌های نسبی و تجمعی، فراوانی‌ها، میانگین‌ها و شاخص‌های گرایش به مراکز و پراکندگی. روش‌های تحلیل آماری استنباطی: در این بخش با توجه به موضوع مورد مطالعه و با توجه به نوع متغیرهای وابسته و مستقل از آزمون‌های مرتبط با نرم افزار آماری AMOS استفاده شده است. پس از جمع‌آوری اطلاعات، پالایش و ورود داده‌ها به کامپیوتر، داده‌های به دست آمده با استفاده از نرم افزار AMOS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. تحلیل داده‌ها، به دو صورت توصیفی و استنباطی گزارش شد. بهمین جهت از آزمون معادلات ساختاری بهره گرفته شد. (۸،۹)

یافته‌ها

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار نمره نگرش به دموکراسی و ابعاد آن (N=۴۵۰)

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
رفتاری	۳۵/۲۷	۴/۵۷
عاطفی	۱۸/۴۱	۴/۳۸
شناختی	۲۷/۶۳	۴/۱۹
نمره کلی نگرش به دموکراسی	۷۸/۶۳	۹/۷۸

سنجد و خرم‌آباد بوده است. نتایج تحقیق حاکی از نگرش مثبت یا نسبتاً مثبت اقوام مورد بررسی به دموکراسی است. علاوه بر این نتایج حاصل بیانگر تاثیر مثبت و معنادار هویت جمعی و نگرش به دموکراسی است کنار هویت جمعی عوامل متعدد دیگری همانند رضایت از اوضاع کشور /تحصیلات قومیت و... بر نگرش به دموکراسی تاثیر داشته‌اند.

پناهی محمد حسین و شالچی سمیه (۳) پژوهشی در مورد گرایش به دموکراسی و عوامل اجتماعی موثر بر آن در بین شهروندان تهران انجام داده‌اند. کار به روش بیمایشی بوده است جمعیت نمونه پژوهش را ۶۴۳ نفر از شهروندان ۲۰ سال به بالا تشکیل می‌دهند. گرایش به دموکراسی با توجه به مبانی نظری با دو بعد نگرش رفتاری تعیین شده است. بعد نگرش آن با مولفه‌های مدارای سیاسی اثر بخشی سیاسی و مخالفت با اقتدار گرایی و بعد رفتاری آن با مولفه‌های مشارکت سیاسی و اعتراض به اقتدار گرایی تعریف شده است. یافته‌های توصیفی پژوهش بیانگر آن است که میزان گرایش به دموکراسی در بین پاسخ‌گویان چشمگیر نیست به طوری که حدود نیمی از جمعیت به میزان کمی گرایش به دموکراسی دارند. بهشتی سید صمد و حقمردادی محمد پژوهشی در رابطه بین هویت قومی و هویت ملی انجام داده‌اند با تاکید بر نقش رسانه یافته‌ها نشان داد که رویکرد پزوتیوستی و روش‌های کمی تحقیق به ویژه کاربرد ابزاری پرسشنامه وجه غالب روش شناختی مقالات بوده است مبحث قومیت در قوم کرد و عرب با حساسیت بیشتری دنبال میشود مسئله این تحقیقات بیشتر بر تبیین چرایی و چگونگی فعال شدن هویت‌های قومی بوده است و به نقش رسانه‌ها در شکل دهی این رابطه توجه خاصی شده است. روش بکار رفته پزوتیوستی بوده و امکان نتایج یکسان در علوم انسانی را فراهم نمی‌کند. پژوهش حاضر بیشتر بر همه جنبه‌های علوم انسانی توجه دارد.

معصومه سالکی (۴) پژوهشی در مورد تاثیر خانواده بر هویت ملی و فردی انجام داده است. این تحقیق با استفاده از مبانی نظری جامعه‌شناسان مکتب کنش متقابل نمادین است. روش تحقیق به صورت بیمایشی است و تکنیک جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه است. حجم نمونه ۳۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه پیام نور میباشد. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که توزیع میانگین هویت ساختار خانواده در حد متوسطی است و این نتیجه بدست آمده که بین ساختار و هویت رابطه معنادار و نسبتاً قوی وجود دارد. (۵)

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر به روش کمی و با استفاده از تکنیک بیمایش از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش افراد بالای ۱۸ شهر

میانگین و انحراف معیار نمره هویت جمعی و ابعاد آن را نشان می دهد. (۱۰)

با توجه به نتایج جدول ۱ می توان گفت میانگین نمره کلی نگرش به دموکراسی در نمونه پژوهش ۷۸/۶۳ می باشد. میانگین ابعاد نگرش نسبت به دموکراسی در جدول قابل مشاهده است. جدول ۲

جدول ۲- میانگین و انحراف معیار نمره هویت جمعی و ابعاد آن (N=۴۵۰)

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
شناخت و آگاهی	۲۰/۱۷	۵/۵۷
مکان	۱۱/۲۱	۴/۳۸
انسجام اجتماعی	۷/۰۴	۴/۰۹
اعتقادات	۸/۷	۳/۵۹
زبان	۱۳	۳/۲۸
نمره کلی هویت جمعی	۶۷/۵۲	۱۷/۰۸

با توجه به نتایج جدول ۲ می توان گفت میانگین نمره کلی هویت جمعی در نمونه پژوهش ۶۷/۵۲ می باشد. میانگین ابعاد هویت جمعی در جدول قابل مشاهده است.

جدول ۳- ضریب همبستگی بین سن و نگرش نسبت به دموکراسی

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
سن	۰/۲۴۵	۰/۰۰۱
نگرش به دموکراسی		

اول تایید می گردد. یعنی؛ بین سن و نگرش به دموکراسی رابطه معنی داری وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول ۳ می توان گفت بین سن و نگرش نسبت به دموکراسی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. بنابراین فرضیه

جدول ۴- نتایج آزمون تفاوت میانگین نگرش به دموکراسی بر حسب جنسیت، وضعیت تأهل و وضعیت اقتصادی

متغیر	مقدار T	سطح معناداری
جنسیت	۱/۳۲	۰/۰۴
وضعیت تأهل	۳/۱۴	۰/۰۳
وضعیت اقتصادی	۶/۴۲	۰/۰۰۱

وضعیت اقتصادی و نگرش به دموکراسی آزمودنی ها تایید می شود (۱۱)

با توجه به نتایج جدول ۴ و سطح معناداری می توان گفت فرضیه اول تایید می گردد. یعنی تفاوت معنی دار بین جنسیت و نگرش به دموکراسی، بین وضعیت تأهل و نگرش به دموکراسی و نیز بین

جدول ۵- ضریب همبستگی بین شناخت و آگاهی و نگرش نسبت به دموکراسی

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
شناخت و آگاهی	۰/۴۶	۰/۰۰۱
مکان	۰/۲۸	۰/۰۰۱
انسجام اجتماعی	۰/۳۴	۰/۰۰۱

یعنی بین شناخت و آگاهی و نگرش به دموکراسی رابطه معنی داری وجود دارد. بین مکان و نگرش نسبت به دموکراسی رابطه مثبت و

با توجه به نتایج جدول ۵ می توان گفت بین شناخت و آگاهی و نگرش نسبت به دموکراسی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

نسبت به دموکراسی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. بین انسجام و نگرش به دموکراسی رابطه معنی داری وجود دارد. (۱۲)

معنی داری وجود دارد. یعنی بین مکان و نگرش به دموکراسی رابطه معنی داری وجود دارد. می‌توان گفت بین انسجام اجتماعی و نگرش

جدول ۶- نتایج آزمون تفاوت میانگین نگرش به دموکراسی بر حسب وضعیت اشتغال

سطح معناداری	مقدار T	متغیر	بیکار شاغل
۰/۰۰۱	۵/۶۲	وضعیت اشتغال	

با توجه به نتایج جدول ۶ و سطح معناداری می‌توان گفت تفاوت معنی دار بین وضعیت اشتغال و نگرش به دموکراسی آزمودنی‌ها وجود دارد.

جدول ۷- ضریب همبستگی بین اعتقادات و نگرش نسبت به دموکراسی

سطح معناداری	ضریب همبستگی	متغیر	اعتقادات زبان
۰/۰۰۱	۰/۲۷	نگرش به دموکراسی	
۰/۰۰۱	۰/۳۱	نگرش به دموکراسی	

میرسد تصور عموم مردم از دموکراسی، مشارکت سیاسی حداقلی یعنی رأی دادن است. (۱۶،۱۷) مجموع تأثیر گذاری دو متغیر سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی و پایگاه اجتماعی نشان می‌دهد، در جامعه ایرانی می‌توان از تبیین طبقاتی گرایش به دموکراسی استفاده کرد. چراکه تفاوت‌های چشمگیری در گرایش به دموکراسی در بین اقشار و طبقات مختلف آن وجود دارد و دوم آنکه عامل تمایز در گرایش به دموکراسی در میان اقشار اجتماعی مختلف، بیش از عوامل اقتصادی و عوامل فرهنگی است. به نظر میرسد تأکید بر اهمیت سرمایه فرهنگی در تبیین گرایشهای سیاسی افراد به لحاظ تجربی قابل تأیید است. (۱۸)

ادبیات نظری گسترده‌ای در رابطه با مشارکت اجتماعی و عضویت در سازمان‌های مدنی به عنوان یک مؤلفه اساسی فرهنگ مدنی وجود دارد. نظریه پردازان سرمایه اجتماعی که نگرش زیر مجموعه آن است بر فعالیت داوطلبانه و اعتماد عمومی به عنوان زمینه عمومی برای شکوفایی دموکراسی، تأکید دارند. (۱۹) دو توکویل انجمن‌های داوطلبانه را به عنوان مدارس دموکراسی در نظر می‌گرفت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که تحلیل فرهنگی متأثر از رویکرد تأملی می‌تواند برای جامعه ایرانی هم استفاده شود به این معنی که هرچه افراد در زندگی اجتماعی خود دموکراتیک‌تر باشند، گرایش بیشتری نیز به برقراری دموکراسی در سطح سیاسی دارند. نتایج تحقیق نشان داد که بین سن افراد و گرایش به دموکراسی، رابطه معنادار اما در جهت عکس وجود دارد بدین معنا که هر چه سن افراد کمتر باشد گرایش به دموکراسی به میزان بیشتر است. همچنین بین استفاده از رسانه‌های خارجی و گرایش به دموکراسی رابطه وجود دارد به طوری که هر چه استفاده از رسانه‌های خارجی افزایش می‌یابد میزان گرایش به دموکراسی نیز افزایش می‌یابد.

با توجه به نتایج جدول ۷ می‌توان گفت بین اعتقادات و نگرش نسبت به دموکراسی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. یعنی بین اعتقادات و نگرش به دموکراسی رابطه معنی داری وجود دارد. می‌توان گفت بین زبان و نگرش نسبت به دموکراسی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. یعنی بین زبان و نگرش به دموکراسی رابطه معنی داری وجود دارد. (۱۳،۱۴)

نتیجه گیری

در همه جوامع، دموکراسی ایده‌آلی است که همیشه ناتمام می‌ماند. امروزه اکثر تحلیلگران بر این باورند که دموکراسی تنها نتیجه چانه‌زنی نخبگان باهوش نیست بلکه بر جهت‌گیری و نگرشهای شهروندان مبتنی است. در واقع دموکراسی، دستگاهی نیست که از زمان آغاز به کار عملکرد کارآمدی داشته باشد، بلکه با مشارکت شهروندان تحقق یافته است و رشد می‌کند. طبق یافته‌های پژوهش، به نظر میرسد دموکراسی در جامعه ایران، از استقبال همه اقشار برخوردار نیست و به طور کلی گرایش زیادی به دموکراسی وجود ندارد (۱۵). از آنجاکه پژوهش تلاش کرده است گرایش به دموکراسی را با ابعاد متفاوت، به گونه‌ای بسنجد که نگرش‌ها و رفتارهای واقعی پاسخگویان را بسنجد؛ لذا میزان گرایش به دموکراسی در مقایسه با چند نمونه پژوهش مشابه داخلی کمتر است. این به دلیل آن است که جمعیت نمونه این پژوهش اقشار مختلف اجتماعی بوده‌اند و نه صرفاً اقشار تحصیل کرده مثل دانشجویان، دیگر اینکه نمونه‌های مشابه به سنجش ارزشهای دموکراسی مانند مدارای سیاسی و برابری پرداخته‌اند که اغلب پاسخگویان در پاسخ به این گویه‌ها نظر مثبتی دارند، چراکه این گویه‌ها بار ارزشی مثبتی در جامعه دارد و کمتر کسی با آنها مخالفت می‌کند. اختلاف زمانی نمایان می‌شود که شهروندان خود می‌بایست دموکرات عمل کنند، با اقتدارگرایی عمیقاً مخالف باشند و منتظر اعطای دموکراسی از سوی حکومت نباشند. به نظر

از تمامی کسانی که در جمع آوری و تدوین این پژوهش همکاری لازم را داشته اند کمال تشکر و قدر دانی را دارم.

8. Huntington, S. P. (1997). The clash of civilizations? In *Culture and Politics* (pp. 118-99). Palgrave Macmillan, New York.
9. Beheshti Seyed, Mohammad and Haqmoradi, Mohammad (2016), Examining the relationship between ethnic identity and national identity in Iran with an emphasis on the role of the media, two-quarterly journal of social issues of Iran, year 8, number 2.
- Tousli, Gholam Abbas and Ghasemi, Yar Mohammad (1383), Collective Identities and Globalization, *Journal of Social Sciences*, Volume 24, Number 24, pp. 1-26.
10. Rafiei Jirdehi, Ali and Habibzadeh Khatbesara, Ramin (2012), Investigating factors affecting collective identity (local, national and global) of Gilak citizens, *Socio-Cultural Development Studies*, Volume 1, Number 2, p.100-111.
11. 129.
12. Shiraz, *Journal of Social Sciences of Ferdowsi University of Mashhad*, No. 3, Fall 83, pp. 117-143.
13. Connors, M. K. (2003). *Democracy and national identity in Thailand*. London: Routledge.
14. Cronin, C. (2003). Democracy and collective identity: in defense of constitutional patriotism. *European journal of philosophy*, 11(1), 1-28.
15. Habermas, Jurgen (2001), *Three Normative Models of Democracy*, Terchek: Oxford
16. Hall, R. B. (1999). *National collective identity: social constructs and international systems*. Columbia University Press.
17. Howarth, David (2000), *Discourse*, Open University Press.
- Horowitz, D. L. (1993). The challenge of ethnic conflict: democracy in divided societies. *Journal of democracy*, 4(4), 18-38.

References

1. Catt, Helena (1999), *Democracy in Practice*, Routledge: U. S. A and Canada
2. Abdulahi, Mohammad and Hossein Bar, Mohammad Othman (2015), Attitude towards democracy and its relationship with collective identity, *Iranian Journal of Sociology*, Volume 7, Number 4, pp.37-37.
3. Panahi, Mohammad Hossein and Shalchi, Somia (2014), Tendency towards democracy and social factors affecting it among citizens of Tehran, *Strategic Policy Research Quarterly*, Volume 4, Number 13.
4. Saleki, Masoumeh (2016), Sociological explanation of the influence of family on national and individual identity among Garmsar students, the second national conference of modern researches in the field of humanities and social studies of Iran, Qom, Soroush Hikmat Mortazavi Islamic Studies and Research Center, https://www.civilica.com/Paper-SHCONF02-SHCONF02_093.html.
5. Azin, Ahmed and Bayani, Parvaneh (2014), Obstacles to the Development of Democracy in Iraq, First International Conference of Social Sciences and Sociology, Shiraz, Shiraz Khwarazmi Institute of Science and Technology, https://www.civilica.com/Paper-ICSS01-ICSS01_108.html.
6. Al-Braizat, F. (2003). Muslims and Democracy an Empirical Critique of Fukuyama's culturalist approach. *International Journal of Comparative Sociology*, 43(3-5), 269-299.
7. De La Grza, O., & Yetim, M. (2003). The impact of ethnicity and socialization on definitions of democracy: The case of Mexican Americans and Mexicans. *Mexican Studies/Estudios Mexicanos*, 19(1), 81-104.